

‘Cybersyn’, Allendek abiarazi nahi zuen Internet sozialista

1973ko irailaren 11n Augusto Pinochet jeneralak jotako estatu kolpeak eten zuen Salvador Allende buru zuela Txileko ezkerrek abian zeraman iraultza demokratikoa. Kolpeak hil zuen Cybersyn ere, ekonomia nazionalizatuko enpresak, langileak eta agintari politikoak informazio sarean lotzeko helburuz antolatutako sistema informatikoa.

| PELLO ZUBIRIA KAMINO |

ASKO GALDU ZUEN TXILEK 1973AN –irailaren 11n bete dira 40 urte– AEBetako Gobernuak disimulu handirik gabe lagunduta militar faxistek kolpe batekin eten zutenean Salvador Allende buru zuen sistema sozialistarako bide demokratikoa. Dozenaka mila herritarren heriotza, beste milaka askoren atzeriratze eta miseria, libertate ororen zanpaketa basatia, ekonomia neoliberalaren ezartze gordina, kultura basamortutzea...

Augusto Pinochetek desagerrarazi zuen esperientzia berezi bat oroitarazi dute egunotan zenbait hedabidek. Britainia handiko *Red Pepper* aldizkari ezkertiarrean Leigh Phillipsek “*Allende’s socialist internet?*” plazaratu du, *The Guardian*en Andy Beckettetik “*Santiago dreaming?*”, Madrilgo *Eldiario.es*en Angela Prechtek “*Proyecto Cybersyn: los revolucionarios cibernéticos de Salvador Allende?*”. Istorioren protagonistak dira batetik Allende buru zuten politikari eta militante txiletarrak, eta bestetik Stafford Beerren inguruan bildutako teknikari txiletar eta britainiarrak.

1970ean Santiagoko gobernua- ren jabe egindakoan Txileko ekonomia- rentzako hil ala bizikoak ziren hainbat enpresa nazionalizatu zuen Allendek. Meatzaritzako konpainiak AEBtako multinazionalen ken-

durik Txileko estatua egin zen haien jabe. Nekazaritza erreforma ere ezarri zuen legez. Laster aurkitu zen Santiagoko gobernua enpresa horiek guztiak ondo kudeatzeko arazoe- kin. Horiez gain, sindikatuen eta ezker- raren nolabaiteko kontrolpean zeuden beste konpainia asko, langileek okupatuak, kooperatiba bihurtutakoak eta beste.

1970ean 29 urteko Fernando Flores jarri zuen Allendek konpainia nazionalizatuen eta Estatuaren arteko koordinazioaren buru. Flores eta bere aholkulari Raul Espejok ezagutzen zituzten Stafford Beerrek enpresen gestiorako informatikan erakusten zuena eta kontrata- tzea proposatu zuten.

Santiagoko agintaritzatik gero eta neke handiagoz koordinatzen zen informazio eta konpainia ana- basa hura antolatzeko, Beerri eskatu zioten Txilen antolatu zezala berak *The Brain of the Firm* (Konpainiaren burmuina) liburuan *Viable System Model* (VSM) bataiatutako sitema: “Sistema bideragarria da inguru aldakor batean bizirauteko beharrezko aldaketak baimentzen dituen antolamendua”.

Paul Cockshott irakasleak labur- bildu duenez, Beerren *Cybersyn*ek lagundu zezakeen kapitalismo oste- ko planifikazio ekonomikoan, zeren “esperimentu horren abantaila han-

Zgeek guneak erakusten du gure arteko informatika aditu eta zaletu burutsuek eza- gutu beharreko irudia: Txileko Santiagon La Moneda jauregian Salvador Allende presi- dente zela *Cybersyn* (gaztelaniaz *Synco* ize- nez ere ezagutua) sistemaren bihotza izan behar zuen kontrol gela. 1973ko irailaren 11n Pinochet jeneral faxistak estatu kolpea eman baino egun gutxi lehenago estreinatu zuten. Argazki txikian –*Vanilla Beer* gunetik hartua– ageri da Stafford Beer (1926, 2002) irakasle ingelesa, artikulu eta liburu askoren egilea, tartean 1966an argitaratu “*Decision and Control*” eta 1974ko “*Designing Free- dom*”. Estatu kolpeak Txilen demokrazia eta sozialista usaina zuen ororekin batera *Cybersyn* suntsitu zuenean, Beer, ordura arte auto garestien eta luxuaren maitalea, dena saldu eta Galesko etxe txiki batera erretiratu zen, kudeaketa informatikoari buruzko liburuak eta poesiakozkoak idaztera.

dia zen diseinaturik zegoela unean bertan funtzionatzeko (*real-time sys- tem*) eta ez Sobiet Batasunean egiten zuten moduan erabakiak bost urtean behin hartuz”.

Urte beteren buruan, 1972an fin- katuta zeukaten sistema berriaren lehen urratsa. Aurreko gobernua- k erosi eta bazterrean lagatako 500 teletipo (telex) kokatu zituzten fabrika banatan, Santiagon zeuka- ten IBM 360 ordenagailu zentralari loturik. Esperimentua hasi zen.

Deszentralizatuta, arinago

Cybersyn proiektuak helburutzat zeukan egunero enpresa bakoitzetik bidalitako informazioarekin epe laburreko aurreikuspenak egitea, hobekuntzak proposatzeko. Lau mailatan antolaturik (enpresak, alo- rrak, sailak, dendak), sareak *Opsroom* operazio gela nagusian bildutako arduradunei ahalbideratzen zien emaitzak eztabaidatu eta plan oro- korrak egitea.

Opsroom haren argazkia da kroni- ka honen irudikoa. Hexagono for- mako sala bat, paperik gabe, infor- mazioa pantailetan azalduz, zenbakiak ez baina grafikoak erabi- liz, zazpi jarleku futurista bakoitza botoi oso gutxiko tresneriaz horni- tua... Gaur edozein langabetuk etxe- ko salan dauzkan tresnok garai hartan fikzio- zientziazkoak zirudi-

ten. Bauhaus eta Gestalt mugimenduetan ikasia zen Gui Bonsiepe diseinatzaile italiarrak asmatuak ziren.

2013an plazaratu den “*Revolucionarios cibernéticos. Tecnología y política en el Chile de Salvador Allende*” liburuan Eden Medinak elkarrizketatu ditu esperientzian parte hartu zutenetako asko. Medinak kontatu duenez, Allenderen gobernuak bezala Beer ingeniariak ezarri nahi zuten sistema Kuba eta Sobiet Batasunaren inguruko herrialdeetako eredu txit zentralizatutik ihesi zihoan.

Beerren Sistema Bideragarrien Ereduan (VSM) proposatzen da gorputz batean burmuinak erabaki garrantzitsuak hartu bai baina dena kontrolatzen ez duen moduan, sis-

tema bideragarria osatu behar dela autonomia maila handiko atalez. Txileko gizartearen nerbio sistema elektronikoa antolatzea bezala, nazio mailako komunikazio sare batean elkarri loturik egon zitezten. Honek aurrerantzean herritarren arteko berdintasuna sustatzen lagundu behar zuen, hortik Leigh Phillipsen “*Allende’s socialist internet*” definizioa.

Allendek berehala usaindu omen zuen proiektuaren garrantzia. 2002. urtean hil aurretik Beerrek azaldu zuenez, “plan tzarra osorik Sistema Bideragarrien Eredu osoarekin batera dena batean esplikatu nion; ordura arte sekula lan egin gabea nintzen nik proposatutakoaren hitz erdia ulertzen zuen inorekin”.

Baina Allende mediku patologoa zenez, berehala harrapatu zuen Beerren ereduak sakonean bazeukala biologiaren goi arnasa. Dio Eden Medinak *Cybersyn* asmoa zehazten joan ahala Allende bera asko saiatu zela proiektuaren alde politikoak sendotzen, sistema izan zedin deszentralizatua, obreroen parte hartzeari irekia eta burokraziaren kontrakoa.

*Cybersyn*en fruitu praktikoen artean beti nabarmentzen da Txileko gobernu ezkertiarri zenbat lagundu zion eskuindarrek eta CIAk xaxaturik merkatariak eta kamioilariak 1972an bi aldiz antolatu zioten greban. Herritarren eguneroko otorduak zeudenez arriskuan, enpresetan kokatutako 500 teletipoei esker koordinatu ahal izan ziren elikagaiak zeuden biltegiak eta gobernuarekiko leial jarraitzen zuten 200 kamioilariak, krisiaren eraginak goxatuz.

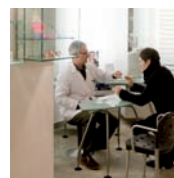
Leigh Phillipsen idatzi du *Cybersyn* izan zela kapitalismoaren osteko gizarte baten adibidea, herritarrei agintea eskuratzeko bidea irekitzen ziena. Aldiz, gaztelaniazko *Wikipedian* proiektuaren sarrera idatzi duenak dio: “Bere garairako sistema aurreratuegia zen horrelako lanabesak erabiltzeko ohiturarik gabeko sistema sozial batean erabili ahal izateko”.

Protagonistetako batek, Fernando Floresek, esan omen zuen: “Zibernetikak ahalmen mugatua dauka norbait zu hil nahian dabilenean”. *Cybersyn* ere txirtxilatatu zuten militarrek 1973ko irailaren 11n. ■

ZINKUNEGI
OPTIKA

Hernani, 23 · 20004 Donostia · T. 943 420 624
info@zinkunegioptika.com
www.zinkunegioptika.com

Zerbitzua
Kalitatea
Garantia

